

טוני גרינמן, משרד עורכי דין

עדכונים בדיני זכויות יוצרים, קניין רוחני, תקשורת ומדיה

העדכון מוגש כשירות ללקוחותינו. למידע מפורט יותר בקרו באתר שלנו ב- www.tglaw.co.il

של אדם, הריהו עושר השמור לבעליו". וכך, על אף שזכייתה של הנתבעת לא הייתה כרוכה בחסרון לתובעים, מצא בית המשפט לנכון לפסוק כי עליה לשלם להם את שווי טובת ההנאה שקיבלה מרכושם.

פסק הדין הזה ממשיך את המגמה, שהחלה בהלכת א.ש.י.ר, של הרחבת רעיון הקניין הרוחני ויצירת זכויות קניין רוחני שלא הכרנו בעבר. במסגרת מגמה זו יצרו בתי המשפט זכויות קניין רוחני שכאלה, דוגמת "זכות בעל הרכוש" שהוכרה כאן והזכות הבלעדית של מארגן אירוע ספורט על "דיווחים בזמן אמת" אודות מהלך האירוע (פסק דין "רדיו ללא הפסקה"). זאת, למרות שלא קיימת זכות יוצרים במידע. יש הרואים במגמה זו ברכה שמאפשרת עשיית צדק במקרים מתאימים. מאידך, יש הסבורים כי היא בלתי רצויה ואף מסוכנת, הואיל והיא מפרה את האיזונים הפנימיים בין אינטרס הפרט לבין האינטרסים של הציבור הבנויים בתוך דיני הקניין הרוחני ואף יוצרת חוסר וודאות משפטי. בהקשר זה יצוין כי חוק זכות יוצרים קובע במפורש כי לא תהיה הפרת זכות יוצרים צילום יצירה אדריכלית אמנותית". אף-על-פי-כן, נקבע במקרה זה מעשה כאמור פסול.

לפסק הדין השלכות מרחיקות לכת עבור צלמים, יוצרי סרטים ואמנים המצלמים ומציירים במקומות ציבוריים.

החוק אינו אוסר צילום או פרסום של חלק חיצוני של בית, בוודאי חלק החשוף לרחוב.

ולמרות זאת, בית המשפט קבע כי בעשיית שימוש מסחרי בצילום התעשרה הנתבעת שלא כדין מרכושם של התובעים. בית המשפט הסתמך על ההלכה שנפסקה ע"י בית המשפט העליון בעניין "א.ש.י.ר". לפיה, בנסיבות מסוימות, גם כשידי הקניין הרוחני הרגילים אינם מגנים על נושא התביעה, יוכל "בעל הקניין הרוחני הבלתי מושלם" לקבל סעד משפטי בהסתמך על חוק עשיית עושר ולא במשפט. חוק זה קובע את הכלל הגורף לפיו, מי שקיבל שלא על-פי זכות שבדין נכס או טובת הנאה שבאו לו מאחר חייב להשיב לאחר את אשר קיבל, או את שוויו. לפי ההלכה, זכות ההשבה תקום כשלהתעשרות מתוסף "יסוד נוסף" ההופך אותו להתעשרות "שלא על-פי דין". רוב השופטים שדנו בעניין "א.ש.י.ר" הגדירו את אותו "יסוד נוסף" כפעולה הנמצאת על ציר שני בין חריגה מהלכות מסחר הוגנות לבין חוסר תום לב והתנהגות פסולה הפוגעת בחוש ההגינות והצדק.

בית המשפט, בפרשה הנוכחית קבע שהנתבעת אכן התעשרה מרכוש התובעים, ולעניין היסוד הנוסף הסתפק בחוסר הגינות, אותו מצא בחריגה מ"הנהוג והמקובל בעולם הפרסום והצילום, שלא לעשות שימוש לצורכי פרסום בתצלום רכושו של אדם, ללא הסכמתו". בית המשפט הוסיף ואמר ש: "ביתו

בית המשפט ממשיך ומרחיב את היקף הקניין הרוחני. והפעם: ביתו של אדם הוא מבצרו

בית המשפט המחוזי בירושלים (השופט נ' סולברג) קבע בפסק דין ראשון מסוגו בישראל, כי חברה שעשתה שימוש מסחרי בתצלום ביתו של אדם, חייבת לשלם לבעל הבית את שווי טובת ההנאה שקיבלה מכך. בכך יצר למעשה זכות קניין רוחני חדשה, שאינה נמנית בספר החוקים, ושלא הייתה מוכרת עד היום.

בחזית הבית שבנו התובעים, קיר מעוגל עשוי מאבני בזלת מתוצרת החברה הנתבעת. הנתבעת צילמה את חזית הבית ועשתה בצילום שימוש במסגרת חומר פרסומי מטעמה שהופיע בעיתונות, בקטלוג ובאינטרנט.

בית המשפט דחה את טענת התובעים כי יש בפרסום הצילום הפרת זכות יוצרים. זאת, משני טעמים: לדידו, אין הקיר בעל "הרמה האמנותית" הנדרשת כדי להקנות זכות יוצרים; וכן, ככל שקיימת זכות יוצרים בקיר היא ממילא זכותו של האדריכל שתכנן אותו ולא של בעל הבית.

בית המשפט גם דחה את הטענה כי הנתבעת הפרה את זכות הפרטיות של התובעים. חוק הגנת הפרטיות אוסר על פרסום צילום של אדם ברשות היחיד, צילום שיש בו כדי להשפילו או לבזותו וצילום שיש בו חשיפת פרט השייך לצנעת חייו של אדם. עם זאת,

לראשונה, בית המשפט ציווה על חשיפת שמות גולשים באינטרנט

בית משפט השלום בירושלים (השופט אגמון-גונן) דן בבקשה תקדימית שהוגשה ע"י מי שטענו כי נפגעו מפרסומי לשון הרע באינטרנט, שבוצעו תחת שמות בדויים במסגרת "טאלק-בק", דהיינו כתיבת הערות לכתבות הפרסומים כוללים דברים בוטים וחמורים כלפי הנפגעות. על כן, הן ביקשו מבית המשפט לצוות על ספקי הגישה של המפרסמים לגלות את פרטיהם המזהים של המפרסמים, כדי שהמבקשות יגישו נגד האחרונים תביעת לשון הרע.

בית המשפט ציין כי הבקשה מעלה את האיזון בין הזכות לשם טוב לבין חופש הביטוי האנונימי באינטרנט. מבחינה טכנית-טכנולוגית, יכול כל אדם באמצעות האינטרנט לממש את חופש הביטוי שלו באופן מלא ואבסולוטי. זאת, לעומת בעידן הטרם אינטרנט, בו חופש זה התקיים כמעט באופן תיאורטי.

לחופש ביטוי אנונימי, המאפיין את הביטוי באינטרנט, חשיבות רבה. כשמדובר בביטוי אנונימי, חייב מי שנחשף לביטוי, להעריך את עמדות ודעות הדובר על סמך הביטוי לבדו, ללא חשיבות של מאפייני זהות הדובר. בכך מקדם הביטוי האנונימי את הדמוקרטיה ומכאן עולה זכות הדובר ו/או המפרסם באינטרנט, לפרטיות. שכן, ראוי לשמור על פרטיותו, ככלי להגשמת חופש הביטוי האנונימי.

לדעת בית המשפט, יש ליתן משקל גבוה לחופש הביטוי באינטרנט, ולהגבילו במקרים חריגים בהם ראוי כי זכותו של הגולש לביטוי תיסוג מפני האינטרס שעומד מנגד. אינטרס

כזה עשוי להיות הגנת הציבור או שלומו. במשפט האזרחי, מדובר במקרים חריגים.

לדעת השופט, האיזון הראוי, בהקשר של לשון הרע, יאפשר גילוי פרטי גולשים במקרים שעשויים להקים אחריות פלילית בגין לשון הרע, הדורשת "כוונה לפגוע".

באימוץ עמדה מחמירה זו, בחרה השופטת שלא לאמץ את ההסדר בתזכיר חוק מסחר אלקטרוני, על-פיו רשאי בית המשפט לצוות על ספק שירותי אינטרנט לגלות פרטי גולש, גם במקרה שמתקיים "רק" חשש של ממש לביצוע עוולה.

לדעת השופטת, הפרסומים במקרים אלה, עולים כדי לשון הרע, ומתקיים חשש ממשי לקיום העוולה. כמו כן, עולה "כוונה לפגוע" מתוכן הפרסומים ומנסיבות עשייתם. נראה שמפרסמים לא בקשו אלא לנצל את הבמה שהוענקה להם ע"י האינטרנט, על מנת לפגוע במבקשות. זהו ניצול חמור ובוטה של חופש הביטוי הנתון למפרסמים באינטרנט. אין לאפשר להשתמש בטכנולוגיה של רשת האינטרנט המאפשרת אנונימיות, כדי לפגוע במכוון. לאור האמור לעיל, הורתה השופטת לחשוף את השמות.

לנו נראה שמבחן ה"חבות הפלילית לכאורה" שנקבע, מחמיר מדי וקשה ליישום. עוולות רבות אינן בגדר עבירה פלילית אך אין זה נכון להותיר את הנפגע מהן ללא סעד משפטי. יתרה מזו, במישור לשון הרע, ההבדל בין אחריות פלילית לאזרחית נעוץ רק בכוונת המפרסם, שאינה בהכרח נגלית מהפרסום. מבחן "החשש הממשי" המוצע בתזכיר החוק הינו מבחן ראוי, באם יתלוו לו תנאים נוספים כגון

הוכחה ע"י המבקש כי נקט את האמצעים הנדרשים כדי לגלות את המידע, ומתן אפשרות לבעל כתובת ה-IP להיות מיוצג בדיון מבלי להזדהות. הליך כזה קיים בארה"ב, שם ניתנים צווי גילוי על-פי התנאים הללו.

"צופן דה-וינצ'י" הוא קוד פתוח

בית המשפט באנגליה דחה את תביעת הסופרים מייקל בייג'נט וריצ'רד ליי נגד דן בראון, מחבר רב המכר "צופן דה וינצ'י", ובכך נתן הכשר הן לספר והן לסרט המבוסס עליו. התובעים טענו שבראון הפר את זכויות היוצרים שלהם בספר "The Holy Blood and The Holy Grail". ספרם משלב עובדות ורעיונות היסטוריים בכדי להציג את התיזה, לפיה שושלת ישו נמשכת עד היום בזכות צאצאיו שנולדו לו מ"אשתו" מריה מגדלנה, שברחה מארץ הקודש לאחר צליבתו, עם ילדו. המשכה של השושלת והקשר בינה לבין קבוצת נזירים צרפתיים מפורטים בספר. על-פי התיזה, המשך השושלת נשמר בסוד במשך השנים, בדרכים שונות.

ספרו של בראון הוא רומן ואולם הוא עושה שימוש רב בעובדות היסטוריות ובמרכזו, אותה התיזה המונחת ביסוד ספרם של התובעים. יצוין, כי אף מחברים אחרים הציגו, בצורה זו או אחרת את אותה התיזה.

כלל יסוד בדיני זכויות יוצרים הוא, שזכויות יוצרים אינן מגנות על עובדות היסטוריות או על רעיונות, ובכלל זה, גם לא על תיזות. התובעים ניסו להתגבר על מגבלה זו בטענה כי בראון העתיק לא רק את הרעיונות והתיזות, כי אם את דרך ביטוי, או כפי שכינו זאת, "הארכיטקטורה של הספר".

תוך כדי המשפט, זנחו טענה זו ובמקומה טענו, כי העתיר את הנושא/מוטיב (theme) המרכזי של הספר.

בראון לא הכחיש שהוא (או ליתר דיוק אשתו, אשר שימשה כתחקירנית הספר) קראה את ספרם של התובעים, אם כי השופט לא האמין לטענתו כי הייתה זו רק בשלב מאוחר של ביצוע המחקר לספרו.

עם זאת, השופט דחה את טענת התובעים בדבר העתקת ה-theme המרכזי של ספרם של, ואף קבע ש-theme זה כלל אינו קיים בספר, אלא הומצא לצורך התביעה. בנפול טענה זו, נמצא שכל דמיון בין הספרים מצוי רק ברעיונות ההיסטוריים. הואיל ואלה אינם מוגנים בזכות יוצרים, נדחתה טענת ההפרה.

וכך, מהתביעה המתקשרת הזו נשאר רק אשרור של אחד הכללים הבסיסיים בדיני זכויות יוצרים ומספר אנקדוטות. הראשונה בהן היא התיזה, המוזכרת בפסק הדין עצמו, לפיה התביעה לא הייתה אלא תרגיל ביחסי ציבור במימון המו"ל המשותף של שני הספרים! בין שיש בכך ממש, בין לאו, מכירות ספרם של התובעים זינקו בזמן המשפט פי עשרה! מכירות ספרו של בראון, שהיו ממילא איתנים נשארו כך.

אולם פרס האנקדוטה הראשית מגיע ללא ספק לשופט סמית', שהכניס לפסק דינו צופן פרטי משלו, אותו הצליח לפענח עיתונאי ה"טיימס", אשר גילה כי השופט טרח להחביא בפסק דינו את שמו של אדמירל בריטי הקשור לבניית אוניית הקרב "דרדנאוט".

יצוין, כי תביעה נוספת נגד בראון, של סופר אחר שטען

להפרת זכות יוצרים נדחתה אף היא בהאר"ב.

האומנם? הפעם: "סרט בתוך סרט"

במהדורה זו אנו מפרסמים הראשון מתוך סדרת מאמרים שיעסקו בטעויות נפוצות ומיתוסים שבהם אנו נתקלים בפרקטיקה שלנו. בחרנו לפתוח בסוגיית ה"סרט בתוך סרט".

לעתים קרובות, יוצר של סרט או תוכנית טלוויזיה מבקש לעשות שימוש בקטע מתוך סרט או תוכנית אחרת. כך, למשל, כותבים תסריטאים סצינות שבהן דמות צופה בסרט או תוכנית אחרת, דוגמת הסצינה הידועה מתוך הסרט "נדודי שינה בסיאטל", שבה מג ריאן צופה בסרט "רומן בלתי נשכח" ודמעות זולגות מעיניה.

בתעשיית הסרטים הישראלית רווחת הדעה, כי כל עוד הסרט האחר נראה בתוך מסך של מכשיר טלוויזיה המופיע בתוך הסצינה, אין צורך לקבל הרשאה מבעל הזכויות בסרט האחר. זוהי דעה שגויה. כבר נפסק כי העתקת יצירה ללא הרשאה מאת בעל זכות היוצרים היא בגדר הפרת זכות יוצרים, אף אם ההעתקה לא בוצעה מהמקור. באותה מידה, גם "העברה" של שידור או ביצוע אחר של יצירה הם בגדר ביצוע פומבי, שמצריך היתר מבעל זכות היוצרים ביצירה, גם כאשר מדובר בהעברה או ביצוע משני. מכאן, שהעובדה שמראים את הסרט האחר בתוך מסך טלוויזיה בשיטת "מסך בתוך מסך", אין בה כדי להכשיר את השימוש.

ייתכנו מקרים בהם השימוש שנעשה בסרט האחר הוא כה זניח, הן מבחינת הזמן והן

מבחינת חוסר ההתמקדות של המצלמה ו/או המיקרופון במה שמוקד או נאמר בו, עד שנראה בשימוש האמור "שימוש אגב", שאינו בגדר הפרת זכות יוצרים. במספר סצנות בסרט "שבעה חטאים" נצפה חלק זה או אחר מיצירה אמנותית שהייתה תלויה על הקיר מאחורי השחקנים. המצלמה לא התמקדה ביצירה באף לא אחת מהסצנות. בנסיבות אלו נפסק, שלא מדובר בהפרת זכות יוצרים. לעומת זאת, במקרה אחר, נראתה יצירה אמנותית בשלמותה משך מספר שניות, כאשר גם היא תלויה על הקיר. שם נפסק כי אכן מדובר בהפרה. לכך יש להוסיף, כי ככל שהקטע שמראים מתוך הסרט האחר הוא חלק יותר מהותי מאותו הסרט, אפילו חשיפה למשך שניות אחדות תיחשב כהפרה, אף אם הוא בתוך מסך.

במקרים מסוימים, במיוחד בסרטים תיעודיים, ייתכן ולא תהיה משמעות מיוחדת לתוכן הסרט האחר המוקדן על המסך בתוך הסרט. במקרים אלה, ניתן להקפיד על עשיית שימוש בלתי ממוקד בסרט האחר באופן שהשימוש יישאר בגדר שימוש אגב. אולם, לרוב, היוצר או המפיק מראים סרט אחר בתוך סרטם מתוך רצון להתייחס אליו. בדרך כלל, יש לסרט האחר תפקיד בהתפתחות העלילה, המחייב שימוש בסרט שהוא יותר משימוש אגב. במקרים אלה, אין מנוס מהשגת רישיון מבעל זכות היוצרים בסרט האחר, לעשיית השימוש.

חריג לכך הוא מקרה בו השימוש יהיה בגדר "שימוש הוגן" למטרת ביקורת, מחקר, סקירה או תמצית עיתונאית. על כך באחד ממאמינו הבאים.

סיכומי הפסיקה הוכנו ע"י עו"ד טוני גרינמן ואלה חזנוב.